

ПОСЛІДОВНЕ ОБСТЕЖЕННЯ РЕТРОСПЕКТИВНОГО ФОНДУ ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА ЯК КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ДОВГОВІЧНОСТІ ВИДАНЬ

Любов Льода

*завідувач відділу реставрації та консервації рідкісних видань
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

Леся Дзензелюк

*молодший науковий співробітник відділу рідкісної книги
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

Ірина Пігель

*молодший науковий співробітник відділу рідкісної книги
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

Оцінено стан збереження колекції з ретроспективного фонду ЛННБ України ім. В. Стефаніка за допомогою кваліметричного та стенфордського методів. Здійснено порівняння обох методів дослідження на прикладі видань кінця XVIII — першої половини XX ст.

Ключові слова: збереження, статистичний аналіз, метод кваліметрії, стенфордський метод.

Implemented evaluation of the State of Preservation of the retrospective collection of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk with using Qualimetric and Stanford methods. Comparison of two methods of research books on the example of documents of the late eighteenth — early twentieth century.

Keywords: conservation, statistical analysis, method Qualimetry, Stanford method.

Оценено состояние сохранности коллекции из ретроспективного фонда ЛННБ Украины им. В. Стефаніка с помощью кваліметрического и стэнфордского методов. Проведено сравнение обоих методов исследования на примере изданий конца XVIII — первой половины XX века.

Ключевые слова: сохранение, статистический анализ, метод кваліметрии, стэнфордский метод.

© Льода Л., 2016

© Дзензелюк Л., 2016

© Пігель І., 2016

Фонди бібліотек сформувалися як невичерпне джерело наукових, культурних, духовних цінностей, які створило людство впродовж багатьох століть. Тому ключове завдання книгозбірень не лише розкривати перед користувачами зосереджені в них духовні багатства, а й зберегти їх для майбутніх поколінь. Бібліотечні книги не є музейними експонатами — вони повсякчас повинні вдовольняти інформаційні, наукові й культурні запити читачів. Інформаційна цінність видань залежить від ступеня їх збереження, тісно пов'язаного з процесами природного старіння матеріальної основи книги, тексту та зображення. Інтенсивність перебігу цих складних процесів залежить від природи матеріальної основи носія інформації, засобів для її нанесення, умов зберігання та якості консерваційних робіт, тобто цілого комплексу чинників, що слугують збереженню довговічності фондів. Вирішальним фактором ефективного та оперативного забезпечення користувачів необхідною інформацією є стан витривалості документів. Зберегти пам'ятки писемності та друку для наступних дослідників, враховуючи реальні бібліотечні проблеми, які виникають через незадовільний стан документів, нестачу місця для зберігання фондів, зростаючу вартість бібліотечних технологій — визначальне завдання консерваційної діяльності. Система експлуатації книг у бібліотеці, можливості її вдосконалення і пристосування до реальних умов полягають у правильному поєднанні заходів превентивної консервації. Такий комбінований спосіб дає можливість ефективно планувати роботу, досягати повного суміщення бібліотечних технологій для зберігання та активного використання видань. Задля успішного здійснення цих вагомих і відповідальних завдань необхідне активне опрацювання методик консервації та реставрації документів, що дасть змогу активізувати процеси забезпечення збереженості експлуатаційних властивостей матеріальної основи та довговічності пам'яток.

Наскрізнний огляд фонду, оцінка стану збереженості видань допомагає виокремити пошкоджені одиниці збереження та усунути як причини руйнування, так і їх наслідки. Систематичне обстеження документів у книгозховищах є однією з форм профілактичної консервації, яка займає сьогодні визначальне місце у питаннях збереження масивів документів. Вона передбачає не лише

збереження документів різного періоду, а й постійне використання їх читачами. Консервація здійснюється згідно із встановленими пріоритетами щодо унікальності, історико-культурної цінності, стану і частоти використання документів. Стабілізація і реставрація книг проводиться із врахуванням характеру і ступеня пошкоджень, умов подальшої експлуатації, максимально зберігаючи ознаки автентичності документів і не створюючи труднощів для їх використання.

Регулярні обстеження є одним із важливих профілактичних заходів щодо забезпечення збереження книжкового фонду. Оцінювання фізичного стану видань дає змогу своєчасно виявити пошкодження, скорегувати умови зберігання і використання фонду, а при потребі здійснити ремонт чи реставрацію документа. Оскільки суцільний перегляд великих масивів книг здійснити складно, переважно переглядають їх вибірково, що дозволяє достатньо точно охарактеризувати фізичний стан книжкових фондів. Доцільне дослідження фізичного збереження збірок і колекцій допомагає визначити методи покращення стану документного фонду, а також основні чинники та заходи для кращої збереженості й доступності інформаційних ресурсів бібліотеки. Розробка необхідних консерваційних заходів сприяє налагодженню безперервного процесу захисту та збереження видань упродовж усього періоду їх перебування у бібліотеці. З цією метою вивчено досвід провідних реставраційних центрів та опрацьовано кваліметричний і стенфордський методи оцінювання доступності ретроспективних фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Спосіб кваліметричного обстеження* унікальних документів з фонду Бібліотеки ми вже використовували неодноразово, а

* Кваліметричний метод дає можливість кількісно оцінювати якісні показники досліджень стану збереженості документів, основою якого є факторно критеріальне моделювання, коли визначені якісні фактори розкладаються на низку простих властивостей критеріїв і вимірюються абсолютними показниками. Кваліметричне оцінювання видання здійснюється через визначення і порівняння його фізичних, експлуатаційних та естетичних показників з еталонами. У кваліметрії застосовуються сучасні математичні методи з теорії ймовірності та статистики, лінійного, нелінійного і динамічного програмування тощо.

стенфордський метод* апробовано вперше. Для вибору оптимального способу діагностування стану збереженості фонду виконано порівняльний аналіз обох способів дослідження на прикладі тестування видань із книгосховища рідкісних видань відділу основного бібліотечного фонду.

При кваліметричному обстеженні отримуємо цілком вірогідну кількісну характеристику ступеня фізичного збереження книги. Можливість її використання припиняється при руйнуванні основної матеріальної складової — паперу, коли пошкоджені оправа і шиття, а книжковий блок повністю розсипається. Обстеження здійснювалось при хорошому освітленні, із використанням (за потреби) лупи. Кожен з трьох елементів книги: оправа, форзаци з прилеглими до них сторінками першого та останнього зошитів книжкового блоку, паперовий носій — оцінювали за п'ятибальною шкалою. Зважаючи на найтипівіші пошкодження окремих елементів видання та їх кількісну оцінку, реставратори робили висновки. Книга без дефектів набирала 15 балів, а мінімальна оцінка загального стану її фізичного збереження один. Мінімальний бал для оправи та форзацив — нуль, для паперу — один (повністю зруйнований папір). Кількість балів відповідала характеру й інтенсивності найтипівіших пошкоджень із врахуванням міцності матеріальної основи. Для фіксування незначних дефектів введено десять частки бала.

Зупинимось на аналізі стану видань другої половини XVIII — початку XX ст. відділу основних книжкових фондів ЛННБ України ім. В. Стефаніка, які слугували об'єктами для кваліметричного огляду. Обстеження стану фізичного збереження документів

* Стенфордський метод служить для статистичної оцінки стану збереження книг і часописів XIX–XX ст. Був розроблений у 70-х роках XX ст. у Стенфордському університеті; передбачає дослідження 384 об'єктів, які вибрано із збірки методом лотереї. Ця кількість об'єктів дозволяє отримати результат із достовірністю 95 %. Дослідження передбачають виконання тесту на згинання паперу та окреме оцінювання згідно з визначеними критеріями паперу, конструкції блоку та оправи. Мета досліджень — визначення кількості книг у доброму стані, із незначними пошкодженнями й у дуже поганому стані.

включало дослідження як органолептичним методом*, так і за допомогою приладів контактної дії. Кваліметричну оцінку видань спеціалісти здійснювали за наведеною вище методикою, яка передбачала кількісне оцінювання стану книги. У завдання з обстеження фонду, крім вивчення мікрокліматичних умов зберігання, виявлення документів, уражених мікологічними шкідниками, аналізу стану збереження (згідно з даними, отриманими при огляді), входили також заходи з консервації та стабілізації видань, кількісна оцінка та рекомендації для забезпечення зафіксованого стану їх фізичного збереження. Репрезентативною вибіркою з 033 одиниць збереження обстежено приблизно 30 330 примірників. Зауважимо, що, згідно з нормами профілактичного огляду фонду, для такого масиву книг передбачено обсяг вибірки 1 215 одиниць збереження. В нашому випадку кількість оглянутих книг на тисячу примірників становила 100 одиниць збереження. Детальний огляд та опис стану більшої кількості книг дав можливість точніше проаналізувати книжковий фонд, який певний час перебував у зоні неврівноваженого мікроклімату (кілька років тому фонд потрапив у зону аварії систем тепломережі). Кваліметричний аналіз видань здійснювали за допомогою спеціальних таблиць для вирахування коефіцієнтів фізичного збереження таких складових: книжкового блоку, оправи і форзаців із врахуванням їх типових ушкоджень. Огляд здійснено також з метою виявлення ураження фонду біологічними шкідниками. Особливу увагу співробітники приділяли обстеженню палітурних кришок, обрізів, місць з'єднання оправ з книжковим блоком, корінця книжкового блоку під покриттям

* Органолептичний метод дає можливість визначити якість видання за допомогою органів відчуттів людини. Органолептична оцінка фізичного стану документа — узагальнена оцінка стану збереження його експлуатаційних властивостей, здійснена за допомогою органів відчуттів людини. Оцінюються переважно зовнішні характеристики книги: вигляд, колір, форма, забруднення, наявність плям, слідів ураження мікроміцетами, механічні пошкодження, хімічна або фізична корозія, ветхість, пом'ятість тощо. Значна перевага цього методу — швидкість при отриманні даних, порівняно із використанням хімічного чи інструментального аналізу.

оправи, оцінювали фізичний стан книг, визначали необхідність виконання профілактичних заходів чи запобіжного ремонту. За результатами кваліметричного огляду встановлено, що оправи більшості видань перебувають у задовільному стані, а їх паперові блоки добре збережені. Найбільш типовими пошкодженнями книг є окремі дефекти механічного характеру та сліди від замокання. При мікологічному обстеженні виявлено незначну кількість одиниць збереження з наявністю міцелію мікроміцетів на оправах, форзацах та всередині книжкових блоків. У зв'язку з цим здійснювались прецезійні візуальні дослідження та відбір і мікроскопіювання зразків мікобіоти з підозрюваних на мікологічне ураження об'єктів.

Досліджувану колекцію складають книги різного періоду, зокрема, приблизно 0,2 % фонду — книги 1770–1799 рр. видання, 51 % припадає на видання 1800–1899 рр., 33 % книг видано у першій половині ХХ ст. Для 16 % видань дати випуску не вдалося визначити. Це здебільшого не цілісні видання, а окремі зшитки чи аркуші, зрідка захищені нерідними (новими) оправами.

Більшу частину фонду (84 %) становлять видання ХІХ — початку ХХ ст. Встановлено, що деякі з них надруковано на папері низької якості (з високим вмістом деревної маси), який характеризується нестабільними фізико-хімічними показниками. Кислотність паперу становить 4,0-4,5, що мотивує його схильність до активного старіння. Оскільки матеріальна основа багатьох видань сильно зруйнована, проведено їх детальне обстеження з метою встановлення необхідності ремонту. Для кожної книги виводилася сумарна комплексна оцінка, яка стала показником стану її фізичного збереження в кількісному виразі. Використання методики, застосованої до цієї вибірки книг, дало змогу визначити пошкодження, найбільш характерні для всього фонду, оцінити стан його фізичного збереження в цілому. Це допомогло спланувати консерваційні заходи для здійснення контролю за фактичним станом зберігання кожної окремої одиниці.

За візуальним обстеженням паперового носія ми встановили такі характерні пошкодження: місцева деструкція на краях аркушів та в кутах, складки, пом'ятості, розриви, заломлювання, тріщини, пожовтіння, сліди від замокання, пігментація, ослабленість

аркушів, втрата еластичності і проклейки, наявність біпошкоджень. При візуальних обстеженнях оправ виявлено такі недоліки: повна або часткова втрата, відрив від блоку, відсутність корінця, пошкодження кутів, мікологічні пошкодження, деформації та механічні дефекти.

Кваліметричний огляд документів відділу основних книжкових фондів на рівні вибірки дав змогу встановити загальний стан фізичної збереженості фонду, що становить 3,5 бала (при максимально можливих 5). Достатньо високий бал оцінювання певною мірою виставлено за рахунок задовільного стану збереженості оправ і форзаців.

За допомогою методу прикладної статистики отримано кількісні та якісні характеристики обстеженої збірки. Встановлено, що добрий стан мають приблизно 35 % книг, задовільний — 44 % книг, із суттєвими пошкодженнями виявлено майже 5 % книг.

Аналіз показників стану оправ свідчить, що коефіцієнт збереженості книжкового блоку значною мірою відповідає наявності та збереженості оправ. Так, було встановлено, що частина книг (2,9 % від загальної кількості) не має оправ, що понизило коефіцієнт збереженості видань до 2,2. Тому, поряд з оцінкою та узагальненням вибіркової інформації, здійснено якісний аналіз 2 539 одиниць збереження. Він показав, що з метою запобіжної консервації близько 13,4 % книг із репрезентативної вибірки потребують ремонту, виготовлення нових оправ або повинні зберігатися у папках чи конвертах, щоб уникнути подальших пошкоджень. Для стабілізації фактичного фізичного стану матеріальної основи книг слід здійснити: першочергове виготовлення палітурок для 3 % книг; дезінфекцію аркушів для 6,8 % книг; на мікробіологічному контролі повинні перебувати 11,3 % книг. Результати дослідження представлено у таблиці 1 та на діаграмах 1 і 2.

Таблиця 1

Розподіл книг кінця XVIII — початку XX ст. за коефіцієнтом збереження

Роки видання	Кількість книг						
	Коеф. збер. 0-2	Відсоток, %	Коеф. збер. 2-4	Відсоток, %	Коеф. збер. 4-5	Відсоток, %	Заг. к-сть
1770–1798	1	0,03	1	0,03	3	0,1	5
1800–1809	8	0,26	40	1,3	49	1,6	97
1810–1819	14	0,46	69	2,27	72	2,37	155
1820–1829	7	0,23	83	2,74	80	0,26	170
1830–1839	11	0,36	106	3,5	83	2,64	200
1840–1849	19	0,63	111	3,66	95	3,13	225
1850–1859	12	0,4	73	2,4	45	1,48	130
1860–1869	8	0,26	73	2,4	35	1,15	116
1870–1879	14	0,46	85	2,80	59	1,94	158
1880–1889	7	0,23	75	2,47	61	2	143
1890–1899	3	0,1	82	2,7	53	1,75	138
1900–1909	10	0,33	77	2,54	75	2,47	162
1910–1919	8	0,26	83	2,74	68	2,24	159
1920–1929	10	0,33	156	5,14	117	3,86	283
1930–1939	9	0,3	220	7,25	158	5,21	387
1940–1949	–	–	3	0,1	1	0,03	4
1950–1959	–	–	2	0,06	5	0,16	7
1800–1899	104	3,4	798	26,28	635	20,67	
1900–1959	37	1,22	541	17,84	424	13,98	2539
1770–1959	141	5,55	1339	52,74	1059	41,71	

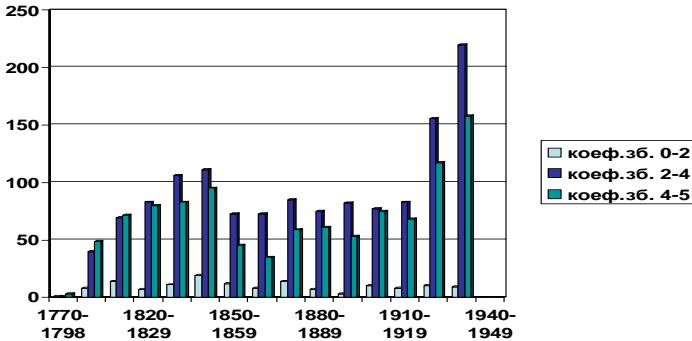
Діаграма 1

Результати кваліметричного обстеження видань
(класифікація репрезентативної вибірки книг за станом збереженості)



Діаграма 2

Якісний аналіз стану збереження книг кінця XVIII — початку XX ст.



Інший метод статистичної оцінки збереженості фонду — стенфордський метод. Об'єктами дослідження стали книги і часописи XIX — XX ст., опрацьовані кваліметричним способом. Стенфордський підхід полягає на дослідженні 384 об'єктів, вибраних із збірки шляхом лотереї. Це дає змогу отримати результат із достовірністю 95 %.

Об'єкти для дослідження відібрано із застосуванням статистичних правил вибору репрезентативної проби. Дослідження здійснювалося за такими критеріями: тест на згинання паперу, оцінка станів паперу, конструкції блоку та оправи згідно з визначеними критеріями. Аналізовані елементи книг описано за трибальною шкалою: 1 — добра збереженість; 2 — легкі пошкодження; 3 — дуже знищені. Кінцева інтерпретація результатів дає можливість виконати сумарне оцінювання стану збереження книг і зарахувати їх до однієї з трьох груп: 1 — книги у доброму стані; 2 — книги з нечисленними пошкодженнями (*потребують незначного консерваційного втручання*); 3 — книги дуже зруйновані (*необхідно вилучити з користування та здійснити їх реставрацію*).

Дослідження, виконані з використанням стенфордського методу, — допомагають встановити загальний фізичний стан книг. Отримані результати дають можливість визначити пріоритети і прийняти рішення щодо подальшого збереження бібліотечного

фонду та здійснення заходів із консервації. При такому оцінюванні консерватори розглядали книгу як єдине ціле на підставі аналізу стану збереження окремих її елементів: паперу, конструкції блоку й оправу. За допомогою спеціально опрацьованої операційної картки досліджень можна зіставити результати оцінювання стану збереження окремих елементів видання.

Вирішальним при оцінюванні книги є встановлення стану паперу. Для цього виконують його візуальний огляд та ручне тестування методом шестиразового згинання кутика аркуша на 360° в обидва боки, випрямлення його й натягування. При розриві аркуша (утворенні тріщини) книгу автоматично зараховують до третьої групи. При позитивному результаті тесту на згинання аналізують інші властивості паперу: ступінь забарвлення (пожовтіння), наявність розривів і втрат, а також стирання аркушів біля обрізів.

При тестуванні паперу звертали увагу на такі його пошкодження:

Група 1. Папір не має жодних забарвлень, аркуші без розривів і пошкоджень при краях. До цієї групи також належить папір, єдиною вадою якого є незначне пожовтіння аркушів по краях (ступінь пожовтіння 2).

Група 2. Папір має видиме незначне пожовтіння при краях аркушів, з невеликими розривами, аркуші з незначною потертістю на кутиках і при краях обрізів.

Група 3. Вся поверхня аркуша або більша її частина — із сильним пожовтінням. На аркушах наявні значні розриви і втрати паперу. Краї та кутики аркушів зруйновані, потріскані і протерті.

За інтенсивністю забарвлення паперу для практичного застосування теж здійснено поділ на три групи: пожовтіння відсутнє; часткове забарвлення і незначне пожовтіння по краях; повне пожовтіння.

При оцінюванні конструкції блоку книги спеціалісти аналізували стан шиття зошитів або збереженість та міцність склеювання аркушів блоку.

Група 1. Шиття зошитів або склеювання аркушів не має жодних пошкоджень.

Група 2. Шиття зошитів або склеювання аркушів — вільне, проте блок і надалі компактний. Аркуші з'єднані, тримаються разом і не випадають.

Група 3. Шиття зошитів або склеювання аркушів пошкоджене. Аркуші лежать вільно, випадають з блоку.

Щоб оцінити стан збереження оправи, консерватори досліджували стан поєднання палітурок з книжковим блоком, руйнування корінця оправи, стан кутиків і покриття обкладинок, а також наявність ознак ремонту.

Група 1. Обкладинки книжки міцно з'єднані з блоком. Корінець оправи, рубчик, кутики і поверхня палітурок без пошкоджень. На оправі нема слідів ремонту.

Група 2. Обкладинки міцно з'єднані з блоком. На корінці, а також у рубчику і кутиках обкладинок є невеликі пошкодження. Поверхня палітурок з невеликими потертостями. На оправі видно сліди дрібного ремонту.

Група 3. Обкладинки книжки, одна або дві, відірвані від блоку. Корінець оправи знищений і поламаний. Кутики палітурок потерті, розшаровані або відсутні, поверхня обкладинок потерта, з багатьма пошкодженнями. На оправі помітно сліди ремонту.

Усі результати оцінювання стану збереження окремих елементів книжки зафіксовано у розширеній картці первинних досліджень, у якій записані вихідні дані про книгу, її шифр, рік видання, місце видання, кількість сторінок.

Після оцінювання кожного з елементів книги — паперу, конструкції блоку й оправи — співробітники зіставили отримані результати. На підставі їх опрацювання досліджуваний об'єкт зараховано до однієї з трьох груп. Визначальне значення при цьому має оцінювання стану збереження паперу, що дає змогу оперативно здійснити сумарна таблиця для встановлення стану книги.

Група 3 — книжка є дуже зруйнованою, якщо папір зараховано до групи 3, або блок і оправу одночасно — до групи 3.

Група 2 — книжка незначно пошкоджена, якщо папір зараховано до групи 2, або блок і оправу одночасно — до групи 2, або блок чи оправу — до групи 3.

Група 1 — книжка у доброму стані, якщо отримано інші від представлених вище результатів.

Для полегшення визначення стану видань консерватори користувалися операційною картою, яка слугувала орієнтиром для правильного виконання обстежень. Отримані результати вписано до відповідних граф у розширеній картці первинних досліджень.

Ця картка стала основною документацією для аналізу. Оскільки при оцінюванні стану видань, зважаючи на їх унікальність, наші спеціалісти користувалися модифікованим стенфордським методом, тест на згинання паперу не виконувався.

Кінцеву кваліфікацію об'єкта полегшувало зіставлення таблиць, у яких представлено всі комбінації результатів. Після характеристики об'єктів і зарахування їх до відповідної групи, до сумарної картки, як окрему інформацію, внесено попередньо визначену інтенсивність пожовтіння паперу. У картці первинних досліджень цю властивість характеризували так: 1 — пожовтіння відсутнє; 2 — часткове пожовтіння; 3 — повне пожовтіння.

За допомогою стенфордського методу виконано дослідження 384 видань, які становили необхідну репрезентативну вибірку, визначену через розрахунок загальної кількості книг і полиць. Результати обстеження дали змогу визначити середній ступінь збереження видань з балом 1,8 (найвища оцінка 1). Структура та класифікація репрезентативної вибірки книг показана у таблиці 2 (де ССЗ — середній ступінь збереження видань).

Таблиця 2
Класифікація репрезентативної вибірки книг за 1770-1959 рр.
за станом збереженості

Часовий проміжок, роки		К-сть	ССЗ	Високий, 1	Середній, 2	Низький, 3
1770	1799	1	2		1	
1800	1819	38	1,74	15	18	5
1820	1839	56	1,25	42	14	
1840	1859	53	1,75	20	26	7
1860	1879	41	2,1	8	24	9
1880	1899	42	1,88	14	19	9
1900	1919	48	1,9	11	30	7
1920	1939	104	1,79	30	65	9
1930	1959	1	2		1	
Загальна к-сть		384	1,82	140	198	46
%				36,46	51,56	11,98

Детальні обстеження та розрахунки, виконані з допомогою сумарної таблиці для визначення стану книги, дали можливість здійснити порівняльний аналіз збереженості видань різних часових періодів. Встановлено, що книги, видані до 1900 р., мають переважно хороший ступінь білизни паперу та перебувають у доброму стані; за 1900–1959 рр. переважають видання із середнім ступенем збереженості та високим ступенем жовтизни. На формування більшості механічних і фізико-хімічних пошкоджень впливало багато умов. До найважливіших з них належать: склад волокон; рН паперу та інших матеріалів, використаних при виготовленні книг; конструкція видань; кліматичні умови, в яких зберігалися фонди; забрудненість повітря, а також індивідуальна історія окремих одиниць зберігання і цілої колекції. Оправи досліджуваних книг були значно більше зруйновані, ніж паперовий блок, що свідчить про охоронну функцію оправи. Типові механічні пошкодження, тобто частковий або повний відрив корінця, тріщини на губочках, потертості оправ, обкладинок і торців покриття оправ, — були значною мірою зумовлені як природним старінням, так і неправильним зберіганням та використанням книг упродовж майже 200 років їх існування.

Для порівняння ефективності способів тестування стану збереження видань та метою вибору оптимального способу діагностування збереженості фонду виконано порівняльний аналіз обох способів дослідження на прикладі оцінювання стану збереженості видань із досліджуваного книгосховища. Для зручності отримані результати кваліметричного обстеження узагальнено та представлено у параметрах, наближених до стенфордського методу. Як показано на діаграмах 3 і 4, при обох способах дослідження наявний достатній збіг числових значень за визначення середнього ступеня збереженості видань (52,74 % і 51,56 %). Деякі розбіжності (до 6 %) маємо при визначенні книг низького і високого ступенів збереженості. Припускаємо, що це зумовлено більшою кількістю параметрів, взятих до уваги при кваліметричному дослідженні. Крім того, оскільки у цьому випадку співробітники користувалися модифікованим стенфордським методом, зважаючи на унікальність видань, то при оцінюванні не використовувався тест на згинання паперу, що є визначальним для встановлення його фізичного стану.

Діаграма 3
Результати кваліметричного обстеження видань 1770–1959 рр.



Діаграма 4
Результати обстеження видань 1770–1959 рр., виконаного стенфордським методом



У порівнянні кваліметричні обстеження документів дають можливість здійснити більш детальні описи стану кожного досліджуваного видання, виокремити пошкодження та ураження, типові для масиву документів відповідного часового періоду. Проте вони вимагають тривалих затрат часу, що не завжди є можливим. Такі огляди варто застосовувати при здійсненні планового моніторингу стану збереження документальних пам'яток або при обстеженні унікальних колекцій з обмеженою кількістю одиниць зберігання. Дослідження, виконане стенфордським методом, розраховане на обстеження значно меншої кількості документів. Цей спосіб суттєво пришвидшує процес оцінювання загального стану фонду, тому при здійсненні загальних оглядів книгосховищ варто використовувати саме його.

На підставі здійснених досліджень можна зробити висновок, що на стан збереження ретроспективного фонду впливає багато чинників, а саме: якість паперу, суб'єктивна доля окремих примірників, умови їх зберігання. Завдяки виконаним дослідженням та обстеженням стало можливим уточнення консерваційних заходів. Реалізація рекомендацій (котрі в основному стосувалися заходів з превентивної консервації відповідних об'єктів) значно сповільнить неминучі процеси пошкодження бібліотечного фонду XIX–XX ст.